

**MALMÖ
UNIVERSITET**

Samhälle, kultur och identitet

Självständigt arbete i fördjupningsämnet samhällsorientering
15 högskolepoäng, grundnivå

Vad säger forskningen om hur man använder skönlitteratur i undervisningen för att utveckla
elevers etiska resonemang?

What does research indicate about the use of fiction in teaching to develop students' ethical
reasoning?

Maya Borchalli
Rinesa Hajdini

Grundlärarexamen med inriktning mot arbete i åk F-3,
240 högskolepoäng
Självständigt arbete i fördjupningsämnet, 15 hp
2026-03-05

Examinator: Robert Nilsson
Handledare: Rikard Einegard

Förord

Detta arbete har genomförts genom ett gemensamt och likvärdigt samarbete mellan Maya Borchali och Rinesa Hajdini. Då vi har strävat efter en hög grad av samstämmighet har hela arbetsprocessen skett i varandras närvaro, där varje moment har planerats och diskuterats fram gemensamt. Arbetets planering, genomförande och utformning har skett i samråd, och vi bär ett delat ansvar för innehållets kvalitet och trovärdighet. Under processen har vi erhållit handledning av Rikard Einegard.

I arbetet har AI används på följande sätt:

- AI har tillämpats för att ge rätt grammatisk vägledning på texten.

Abstract

Denna systematiska litteraturstudie undersöker hur skönlitteratur kan användas i SO-undervisning i årskurs F-3 för att utveckla elevers etiska resonemang, i linje med skolans värdegrundsuppdrag enligt Lgr 22. Studiens syfte är att sammanställa och analysera tidigare forskning om barnlitteratur som didaktiskt verktyg för arbete med etik och moral.

Frågeställningen är: *Hur kan barnlitteratur användas i SO-undervisning i årskurs F-3 för att utveckla elevers etiska resonemang enligt forskning?*

Metoden utgörs av en systematisk litteraturstudie baserad på peer-review granskade artiklar hämtade från databaserna Education Research Complete och ERIC. Materialet analyserades genom en tematisk analys, inspirerad av Braun och Clarke (2006). Resultatet visar att skönlitteratur skapar en trygg ram för etiska samtal där elever ges möjlighet att reflektera över moraliska dilemman, rättvisa och ansvar. Identifiering med litterära karaktärer främjar empati och perspektivtagande, medan lärarledd dialog och multimodala arbetssätt fördjupar elevernas etiska resonemang. Studiens slutsats är att barnlitteratur, i kombination med medvetna didaktiska val och strukturerade samtal, är ett effektivt verktyg för att utveckla elevers etiska och demokratiska kompetenser i de tidiga skolåren.

Nyckelord: Children's literature, ethical reasoning, ethics, fiction in education, moral development, primary education, storytelling.

Innehållsförteckning

<i>Innehållsförteckning</i>	3
<i>1. Inledning</i>	4
<i>2. Syfte & frågeställning</i>	6
<i>3. Metod</i>	7
3.1 <i>Material</i>	10
3.2 <i>Analysmetod</i>	12
<i>4. Resultat & analys</i>	14
4.1 <i>Etiska resonemang och moralisk utveckling</i>	14
4.2 <i>Barnlitteratur som grund för etiska resonemang</i>	14
4.3 <i>Stimulans av reflektion och diskussion kring etik och moral</i>	15
4.4 <i>Empati, identifikation och multiperspektiv</i>	16
4.5 <i>Multimodalitet, inkludering och uttrycksformer</i>	16
4.6 <i>Multipla perspektiv genom barnlitteratur</i>	17
4.7 <i>Lärarens didaktiska roll och värdegrundsarbete</i>	19
4.8 <i>Skönlitteraturens funktion i demokrati- och värdegrundsarbete</i>	19
4.9 <i>Lärarens didaktiska roll och betydelse av dialogen</i>	20
<i>5. Diskussion & slutsats</i>	21
5.1 <i>Sammanfattande analys</i>	21
5.2 <i>Metoddiskussion & eventuella brister</i>	24
<i>6. Referenslista</i>	26

1. Inledning

I kursplanen för SO i årskurs 1-3 förklarar Skolverket (2022) att undervisningen ska ge elever möjlighet att utveckla förståelse för hur människor lever tillsammans samt för frågor som rör normer, värderingar och mänskliga relationer. Skolverket betonar att skönlitteratur kan utgöra en betydelsefull resurs i undervisningen för yngre elever. Genom användning av barnlitteratur kan undervisningen stödja elevers språkutveckling samtidigt som den bidrar till att fördjupa deras förståelse för samhället samt etiska och moraliska frågor. Skönlitterära berättelser ger elever möjlighet att möta olika perspektiv, livsvillkor och värderingar på ett sätt som är anpassat till deras ålder och erfarenheter. Inom SO-undervisningen kan berättelser därmed fungera som ett didaktiskt verktyg för att synliggöra sociala relationer, konflikter och värdefrågor som är centrala i samhällsämnen.

I samband med vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU), föreläsningar och kurslitteratur har vi observerat hur diskussioner om skönlitteratur och deras handlingar kan ge upphov till djupgående reflektioner hos elever. Dessa erfarenheter har väckt vårt intresse för hur skönlitteratur faktiskt används i undervisningen samt vilken potential den kan ha för att utveckla yngre elevers etiska resonemang.

Att arbeta med etik i de yngre årskurserna innebär särskilda didaktiska förutsättningar. Eleverna i årskurs 1-3 befinner sig i en utvecklingsfas där deras förståelse för sociala relationer, känslor och rättvisa gradvis utvecklas. Enligt Lawrence Kohlberg (1981) utgår yngre barn ofta från konkreta situationer när de reflekterar kring frågor om rätt och fel, vilket gör att abstrakta etiska frågor behöver konkretiseras i undervisningen.

Vikten av att arbeta med värdegrund och etik i skolan lyfts fram som centralt i läroplanen för grundskolan. Enligt *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* (Lgr 22, s. 5) betonar att skolan ska förmedla grundläggande demokratiska värderingar, gestalta dem och skapa möjligheter för elever att kunna utveckla sin förmåga att utföra reflekterande etiska bedömningar. Skolan har en roll i att verka för att elever utvecklar empati, respekt för andras samt ett kritiskt och reflekterat förhållningssätt till normer och värden i samhället. De här målen är en del av skolans generella uppdrag och berör alla ämnen, vilket innebär att frågan om vilka undervisningsmetoder som stödjer etisk utveckling blir central.

Forskning har också visat att skönlitteratur kan fungera som ett betydelsefullt didaktiskt verktyg för att uppmuntra elevers moraliska och sociala utveckling. Jönsson (2007) påpekar exempelvis att yngre elever genom gemensamma boksamtal utvecklar sin förmåga att tolka känslor, perspektiv och moraliska dilemman i skönlitterära texter. Gunnarsson (2023) lyfter hur samtal om berättelser kan gynna till att elever utvecklar både litterär kompetens och förmågan att diskutera etiska resonemang. Inom samhällsämnenas didaktik visar forskningen av Lilja och Osbeck (2023) att skönlitteratur, i kombination med strukturerade samtal, kan bidra till utvecklingen av elevers etiska kompetens, vilket innefattar att identifiera etiska situationer, göra moraliska bedömningar och motivera olika handlingsalternativ. Genom att diskutera karaktärernas handlingar och val ges elever möjlighet att utveckla empati, perspektivtagande och förmågan att föra gemensamma resonemang om rätt och fel, vilket utgör en central del av skolans värdegrundsarbete.

Forskningen visar ett tydligt mönster om att skönlitteratur är betydelsefull för elevernas etiska och moraliska utveckling. Det varierar i praktiken hur skönlitteratur används i undervisningen för att behandla etiska frågor. Under bland annat vår verksamhetsförlagd utbildning har det varit tydligt att lärare på skolan uttrycker en vilja att arbeta med värdegrund genom litteratur men att metoderna skiljer sig åt och att det kan sakna en tydlig forskningsbaserad vägledning kring vilka arbetssätt är mest effektiva. Detta väcker frågor om hur undervisning kan planeras för att på bästa sätt stödja elevers etiska resonemang.

Enligt Skolverket (2022, s. 22-23) kan skönlitteratur användas som ett verktyg i skolans värdegrundsarbete, vilket ligger i linje med skolans uppdrag att främja elevers etiska utveckling (Skolverket, 2022, s. 25). Samtidigt finns det begränsad kunskap om hur skönlitteratur används i de lägre årskurserna för att stärka elevers etiska resonemang, och undervisningen tycks variera. Detta pekar på behov av att ta del av forskning kring hur skönlitteratur kan användas i undervisningen.

2. Syfte & frågeställning

Syftet med denna studien är att undersöka hur skönlitteratur kan användas i undervisningen i samhällsorienterande ämnen för elever i årskurs 1-3 för att utveckla deras etiska resonemang. Studien fokuserar på att sammanställa och analysera tidigare forskning om pedagogiska strategier och undervisningsmetoder där barnlitteratur används som didaktisk verktyg, samt att identifiera vilka möjligheter och utmaningar som finns i arbetet med skönlitteratur och undervisningen för yngre elever.

Frågeställning:

- *Hur kan barnlitteratur användas i SO-undervisning i årskurs F-3 för att utveckla elevers etiska resonemang enligt forskning?*

3. Metod

För att besvara vår frågeställning om hur skönlitteratur kan användas i undervisningen för att utveckla elevers etiska resonemang har vi valt att genomföra en systematisk kunskapsöversikt. En systematisk kunskapsöversikt innebär att tidigare forskning inom ett avgränsat område söks fram, granskas och analyseras på ett strukturerat sätt (Friberg, 2022). Metoden består av en noggrant planerad informationssökning i relevanta databaser, där fokus har legat på vetenskapligt granskade artiklar som är publicerade i tidskrifter med peer-reviewed.

Urvalsprocessen i denna kunskapsöversikt har genomförts i flera steg i enlighet med Friberg (2022) *“Dags för uppsats: vägledning för litteraturbaserade examensarbete”*. Enligt Friberg (2022) innebär urvalsprocessen i ett litteraturbaserat arbete att man systematiskt ska identifiera, granska och välja ut vetenskapliga artiklar som är relevanta för studiens syfte och frågeställning. Urvalet ska ske stegvist, där relevanta studier först identifieras och därefter successivt granskas för att avgöra vilka studier som ska inkluderas i analysen.

Databas	Sökord	Begränsningar	Resultat	Valda artiklar
ERC	“Children’s literature AND (fiction AND “moral development”)	Peer-reviewed	4	2
	((“children’s literature” OR “fiction” OR “storytelling”)) AND ((ethical reasoning” OR “moral reasoning” OR “moral development”)) AND ((classroom OR “primary education” OR “elementary school”))	Peer-reviewed	16	1
	((“controversial issues” OR “controversial topics” OR “sensitive topics”)) AND education AND children's literature	Peer-reviewed	17	1
ERIC	Children's literature AND (fiction AND “moral development”)	Peer-reviewed	10	1
	Children’s literature AND “read aloud” AND “ethics”	Peer-reviewed	4	1
	(“Childrens literature” OR “fiction in education”) AND (“ethical reasoning” OR	Peer-reviewed	18	1

	"moral development") AND "primary education"			

Sökningen har genomförts i två databaser som är särskilt relevanta för pedagogisk forskning: *Education Research Complete* och *ERIC*. Dessa databaser har valts då de har ett brett urval av internationell forskning inom utbildning och pedagogik samt erbjuder filter för peer-review artiklar, vilket säkerställer vetenskaplig kvalitet. *Education Research Complete* har använts för att identifiera studier om barnlitteratur, moral- och etikutveckling samt didaktiska metoder inom grundskolan. *ERIC* har kompletterat sökningen genom att ge tillgång till fler artiklar om konkreta undervisningsmetoder, läs- och berättar strategier samt arbete med kontroversiella ämnen i klassrummet.

I vårt arbete har vi definierat våra sökord utifrån studiens syfte och centrala begrepp. De primära sökorden är: children's literature, fiction, moral development, read aloud, ethics, fiction in education, ethical reasoning, primary education, storytelling, moral reasoning, classroom och elementary school. Sökorden har kombinerats med sökoperatörer "AND" och "OR" och i vissa fall med citattecken för att avgränsa exakta fraser vilket ökar relevansen för sökresultatet. Sökorden har valts för att omfatta både litteraturens pedagogiska potential, dess användning i undervisningen samt hur den kan främja elevers utveckling. Olika söksträngar har använts och även testats i både databaserna för att inte exkludera artiklar som kan vara relevanta för vår studie. Detta resulterade i att vi kunde få fram samma studier i databaserna men även studier som inte fanns med i en av databaserna, därför valde vi att testa samma söksträngar men även olika för att kunna nå fler relevanta artiklar.

I första steg identifierades relevanta vetenskapliga artiklar genom litteratursökning. För att säkerställa att den forskning som inkluderades höll vetenskaplig kvalitet begränsades sökningarna till artiklar som är peer-reviewed. Vid urvalet av artiklar har vi även tagit hänsyn till publiceringsår i syfte att inkludera aktuell och relevant forskning, vilket vi begränsat att hålla inom ramen för 20 år. Samtidigt har vi i vissa fall valt att inkludera äldre studier som bedöms vara centrala för forskningsfältet. Exempelvis inkluderas artikeln *But What about Sharing? Children's Literature and Moral Development (1985)*, då den utgör en av de tidiga

utgångspunkterna för forskning om sambandet mellan skönlitteratur och barns moraliska utveckling. Trots sitt publiceringsår används dess begrepp och resonemang fortfarande inom senare forskning vilket gör den fortsatt relevant i vårt forskningsarbete. Genom att inkludera äldre studier möjliggörs även en förståelse för hur forskningsområdet har utvecklats över tid.

I nästa steg granskades varje artikel i första hand utifrån nyckelord, titel och abstrakt för att kunna få en inblick i artiklarnas innehåll och syfte. De artiklar som berörde hur barnlitteratur kan användas i SO-undervisningen för att utveckla elevers etiska resonemang valdes vidare för fulltextgranskning, och de artiklar som inte hade relevans för vår forskningsfråga valdes bort ur urvalet. Som ett nästa steg i urvalsprocessen genomfördes en fullständig genomgång av artiklarna för att fördjupa förståelsen av innehållet och för att kunna bedöma i vilken utsträckning de var relevanta för denna kunskapsöversikt. Exempel på artiklar som exkluderades från urvalet var studier som behandlade elever i högstadiet samt studier som fokuserade på elevers etiska utveckling genom exempelvis grupparbete, vilket inte har någon relevans för studiens syfte. Genom denna urvalsprocess kunde relevanta studier identifieras och inkluderas i analysen, vilket bidrog till en fördjupad förståelse för forskningsområdet.

I vår sökstrategi har vi innefattat både direkta sökningar och kedjesökning. Kedjesökning har framförallt använts genom att utgå från relevanta artiklar och identifiera källor som dessa refererar till. Kedjesökning innebär att man utgår från redan identifierade relevanta studier och granskar deras referenslistor för att identifiera ytterligare forskning inom området (Friberg, 2022). Exempelvis användes artikeln *“The Moral of the Story Is...: Using Children's Literature in Moral Education (2004)”* som utgångspunkt för att hitta ytterligare studier om moralutveckling och etiska dilemman i barnlitteratur, vilket ledde till artikeln *“Using Moral dilemmas in Children's Literature as a Vehicle for Moral Education in Teaching (1996)”*. Denna metod kan bidra till att fler relevanta studier kan hittas samtidigt som det finns vissa begränsningar med metoden då det kan leda till att man identifierar studier som redan citerar varandra (Friberg, 2022). Studien som identifierades genom kedjesökningen granskades för att bedöma om innehållet var relevant, skilde sig från den tidigare studien samt att förstå om där fanns användbar information i relation till studiens syfte.

3.1 Material

(skriv en metatext om tabellen)

Databas	Artikel, författare & publiceringsår	Metod/syfte	Resultat
ERC	Koc, K., & Buzzelli, C. A. (2004). The moral of the story is... Using children's literature in moral education. <i>Young Children (YC)</i> , 59(1), 92–97	Teoretisk studie, där syftet är att undersöka och beskriva hur barnlitteratur används i undervisning för att stödja barns förståelse av rätt och fel, rättvisa, ansvar och omsorg om andra. Men även hur lärare kan välja lämpliga böcker och leda samtal om moraliska dilemman.	Resultatet visar att barnlitteratur kan fungera som ett betydelsefullt verktyg i undervisningen. Genom att läsa och diskutera berättelser där karaktärer ställs inför moraliska dilemman ger eleverna möjlighet att reflektera över värderingar, rättvisa och hur deras handlingar kan påverka andra människor. Studien framhåller särskilt att klassrumsdiskussioner kring moraliska situationer till elevernas egna erfarenheter kan läraren stimulera reflektion och fördjupad förståelse av etiska frågor.
ERC	Bigger, S., & Webb, J. (2010). Developing environmental agency and engagement through young people's fiction. <i>Environmental Education Research</i> , 16(3-4), 401–414.	Studien är en textanalys av barnlitteratur, som syftar på att undersöka hur barnlitteratur kan främja elevers förståelse för hur berättelser kan påverka deras förståelse av bland annat ansvar och samhällliga förändringar.	Resultatet visar att barnlitteratur kan användas för att utveckla elevers etiska resonemang genom att väcka reflektion kring ansvar, miljö, samhälle och människors handlingsmöjligheter. Studien betonar särskilt att berättelser blir pedagogiskt betydelsefulla när de används som grund för samtal där elever får diskutera olika perspektiv, värderingar och möjliga sätt att agera. Genom läsning av berättelser kan en inre dialog stimuleras hos läsaren och att gemensamma diskussioner om berättelser kan bidra till att elever reflekterar över olika ståndpunkt och utvecklar en förståelse för ansvar och aktivt medborgarskap.
ERC	Biskin, D., & Hoskisson, K. (1974). Moral development through children's literature. <i>Elementary School Journal</i> , 75(3), 152–157.	Teoretisk studie, författarna analyserar karaktärers moraliska beslut i dilemman i barnlitteratur genom att koppla till Kohlbergs stadier av moralisk utveckling. Syftet är att utveckla en metod för att analysera moraliska dilemman i barnlitteratur	Resultatet visar att barnlitteratur innehåller många moraliska dilemman som kan användas i undervisning för att utveckla barns moraliska resonemang. Genom att diskutera karaktärers beslut och handlingar i berättelser får eleverna möjlighet att reflektera över olika moraliska val och konsekvenser, vilket kan bidra till utvecklad förståelse.

		som visar hur det kan användas i undervisning för att främja barns moraliska resonemang.	
ERC	Tschida, C. M., & Buchanan, L. B. (2015). Tackling controversial topics: Developing thematic text sets for elementary social studies. <i>Social Studies Research and Practice</i> 10(3), 40–56.	Teoretisk studie, där syftet med studien är att presentera hur tematiska texter kan utformas och användas i SO-undervisning för att undervisa om kontroversiella ämnen i de tidiga skolåren, samt hur detta arbetssätt kan stödja elevers historiska tänkande och förståelse för flera perspektiv.	Resultatet visar att användningen av tematiska texter med barnlitteratur kan bidra till mer meningsfull och fördjupad SO-undervisning. Genom att arbeta med flera texter som belyser olika perspektiv kan elever utveckla historiskt tänkande, förstå komplexa samhällsfrågor och reflektera kring kontroversiella ämnen såsom familj, medborgarrättsrörelsen och slaveri.
ERIC	Cain, M. A. (2015). Children's book for building character and empathy. <i>Journal of Invitational Theory and Practice</i> , 21, 68–94.	Teoretisk studie, som syftar på att belysa hur barnlitteratur kan användas för att utveckla barns karaktär, empati, moraliska förståelse och emotionella utveckling.	Det centrala resultatet visar att barnlitteratur kan bidra till barns sociala, emotionella och moraliska utveckling. Genom att läsa och samtala om litterära berättelser kan barn utveckla empati genom att ta del av karaktärernas perspektiv, känslor och livssituationer. Berättelser med moraliska teman kan stödja barns förståelse för värden som respekt, ansvar och omtanke. När litteratur kombineras med pedagogiska samtal och aktiviteter skapas möjligheter till fördjupad reflektion.
ERIC	Rogers, R., Labadie, M., & Pole, K. (2016). Balancing voice and protection in literacy studies with young children. <i>Journal of Early Childhood Literacy</i> , 16(1), 34–59.	Kvalitativ studie, syftet med studien är att undersöka hur forskare kan balansera barns rätt att komma till tals med behovet av att skydda deras integritet i literacyforskning med yngre barn.	Resultatet visar att forskning med yngre barn behöver utformas så att barn får möjlighet att uttrycka sina perspektiv. Studien visar att multimodala arbetssätt, såsom samtal, teckningar och skrivande, kan hjälpa fler barn att uttrycka sina tankar på olika sätt. Barn deltog i högläsningar och samtal om barnlitteratur med teman som till exempel fattigdom, privilegier och ojämlikheter
ERIC	Krogh, S. L., & Lamme, L. L. (1985). But what about sharing? Children's literature and moral development. <i>National Association for the Education of Young Children</i> , 40(4), 48–51.	Teoretisk studie som bygger på tidigare forskning om barns moraliska utveckling och visar hur barnlitteratur kan användas i undervisning för att utveckla elevers etiska	Resultatet visar att barnlitteratur kan fungera som ett pedagogiskt verktyg för att utveckla elevers moraliska resonemang. När elever diskuterar moraliska dilemman i berättelser får de möjlighet att reflektera över frågor om rättvisa, ansvar och delning. Genom

		resonemang särskilt kring frågor om rättvisa och delning.	lärarledda samtal kan elever möta olika perspektiv och då utveckla djupare etiska resonemang.
ERIC	Clare, L. (1996). Using moral dilemmas in children's literature as a vehicle for moral education and teaching reading comprehension. <i>Journal of Moral Education</i> , 25(3), 325–341.	Kvalitativ studie där forskare analyserar transkriptioner av undervisningsamtal och elevers skrivuppgifter. Syftet med studien är att undersöka hur moraliska dilemman i barnlitteratur kan användas i undervisning för att utveckla elevers moraliska resonemang och läsförståelse.	I resultatet visas att diskussioner om moraliska dilemman i barnlitteratur kan bidra till att utveckla elevers etiska resonemang. När läraren lyfter fram moraliska konflikter i berättelser och låter elever diskutera olika perspektiv, utvecklar eleverna mer komplexa resonemang om rätt och fel samt om karaktärernas motiv och handlingar. Elever som deltog i dessa diskussioner visar i större utsträckning reflekterande över moraliska frågor i sina egna texter och undervisningen.

3.2 Analysmetod

För att analysera hur barnlitteratur kan användas i SO-undervisningen för att utveckla elevernas etiska resonemang i årskurs F-3 har en tematisk analys inspirerat av Braun & Clarke (2006) tillämpats. Den tematiska analysen används som en metod för att identifiera och analysera återkommande mönster i forskningsmaterial, för att sedan kunna strukturera och organisera dessa mönster i teman som relaterar till studiens syfte och frågeställning. Analysprocessen genomfördes i flera steg, vi började först med en noggrann genomläsning av samtliga utvalda artiklar för att skapa en övergripande förståelse av varje enskild studie. Under denna genomläsning markerades textavsnitt som visade relevans för vår frågeställning. Efter noggrann genomläsning och förda anteckningar kunde vi identifiera återkommande mönster i våra artiklar. Med stöd av våra anteckningar skapades därefter en samlad överblick över de innehåll i varje artikel som var relevanta för studiens syfte om barnlitteratur och etiska resonemang.

I nästa steg genomfördes en kodningsprocess där de markerade avsnitten analyseras mer systematiskt. Genom denna process identifierades återkommande mönster och betydelsefulla delar i materialet, vilket resulterade i sex centrala koder. Dessa koder representerade olika aspekter av hur barnlitteratur kan användas i undervisningen för att stödja elevers etiska

resonemang. Till exempel kodades ett textavsnitt som beskrev multimodalitet som stöd i undervisningen för att utveckla elevers etiska resonemang. Denna kod grupperades tillsammans med liknande koder och bildade under temat: *“Multimodalitet, inkludering och uttrycksformer”* för vårt huvudtema 2: *“Empati, identifikation och multiperspektiv”*. Efter gruppering utifrån studiernas innehålls likheter blev slutsammanställningen tre övergripande huvudteman med tillhörande underteman.

Huvudtema 1: Etiska resonemang & moralisk utveckling

- *Barnlitteratur som grund för etiska resonemang*
- *Stimulans av reflektion och diskussion kring etik och moral*

Huvudtema 2: Empati, identifikation och multiperspektiv -

- *Multimodalitet, inkludering och uttrycksformer*
- *Multipla perspektiv genom barnlitteratur*

Huvudtema 3: Lärarens didaktiska roll och värdegrundsarbete

- *Skönlitteraturens funktion i demokrati- och värdegrundsarbetet*
- *Lärarens didaktiska roll och betydelse av dialogen*

Resultatredovisningen baseras på den tematiska metoden och de uppställda forskningsfrågorna, vilka behandlas och besvaras i följande avsnitt enligt rapportens struktur.

4. Resultat & analys

I detta kapitel redovisas de viktigaste resultaten från de studier som ingår i arbetet. Fokus ligger på att lyfta fram återkommande teman i forskningen och att analysera hur dessa kan

kopplas till studiens syfte. Genom att sammanställa och jämföra olika forskningsbidrag blir det möjligt att se mönster i hur barnlitteratur kan användas för att stödja elevers etiska resonemang i SO-undervisningen. Kapitlet är uppdelat i flera tematiska avsnitt som beskriver olika aspekter av detta, och dessa analyseras löpande i relation till undervisningen i grundskolan.

4.1 Etiska resonemang och moralisk utveckling

4.2. Barnlitteratur som grund för etiska resonemang

Enligt Koc och Buzzelli (2004, s. 92-93) fungerar berättelser som en trygg och strukturerad miljö där elever får möjlighet att reflektera över frågor som rör rättvisa, ansvar och mänskliga relationer utan att själva vara direkt involverade i konflikter. Vidare förklarar författarna att berättelser skapar en "moralisk distans" som är avgörande för de yngre eleverna. Genom att betrakta karaktärernas val på avstånd minskar den personliga risken, vilket gör det lättare för eleverna att utforska konsekvenser och motivera ställningstaganden.

Liknande resultat framkommer i studien av Clare et al., (1996, s 1-3), där litteraturen också fungerar som ett verktyg men genom språket för att hantera etiska frågor som annars kan vara svåra att uttrycka där inte berättelsernas moraliska budskap i sig som är avgörande utan mer hur eleverna får samtala om de konflikter som granskas. Samma mönster men mer specifikt aspekt finns i Krogh & Lammes (1985, s 48-49) artikel, där "*The Little Red Hen*" används för att diskutera begrepp som delning, arbetsinsats och rättvisa. Berättelsen blir ett gemensamt objekt att tänka kring, vilket skapar förutsättningar för elever att kunna formulera och omformulera resonemang.

Att skönlitteratur är särskilt gynnsamt för yngre elevers förståelse för samhällliga fenomen lyfts även fram av Bigger och Webb (2010, s. 404, 409-410), som menar att barns tolkning av världen sker genom narrativ, snarare än genom abstrakta begrepp. Genom berättelser kan elever urskilja hur värden och handlingar påverkar individer och grupper, vilket gör litteraturen till en effektiv ingång i SO-undervisningens centrala frågor.

Samtliga studier pekar på att barnlitteratur spelar en central roll i elevers meningsskapande, då den gör det möjligt att arbeta med samhällsfrågor på ett konkret sätt som är anpassat till elevernas förståelse nivå. Oavsett om fokus ligger på delning, rättvisa, miljö, identitet eller historiska skeenden skapas en struktur där elevernas tankar kan utvecklas med stöd av textens innehåll. Detta ger litteraturen en central roll i SO-undervisningen, då etiska frågor ofta kräver reflektion och tid snarare än faktainläring.

4.3. Stimulans av reflektion och diskussion kring etik och moral

Betydelsen av identifikation och empati framträder tydligt i relation till elevers utveckling av etiskt tänkande. Genom mötet med barnlitteratur får elever möjlighet att leva sig in i olika karaktärers perspektiv vilket bidrar till en fördjupad förståelse för känslor, motiv och moraliska val. Cain, (2015, s. 69-70) framhåller att litterär fiktion utmanar elever att sätta sig in i karaktärernas inre liv, vilket stärker elevernas Theory of Mind som beskriver förmågan att kunna förstå att andra människor har tankar och känslor som skiljer sig från ens egna. Denna kompetens är grundläggande för att eleven ska kunna resonera etiskt, då resonemang kring rättvisa och ansvar kräver att barnen kan se situationer ur flera synvinklar.

Identifikation beskrivs också som en process där elevers egna erfarenheter vävs samman med berättelsens. I Cain (2015, s. 69-70) analys förekommer att läsning anses som ett möte mellan text och elev. När barn känner igen sig själva i karaktärerna uppstår en emotionell förankring som leder till djupare bearbetning av berättelsens etiska dimensioner.

Bigger och Webb (2010, s. 409- 410) lyfter även vikten av att elever engageras känslomässigt i berättelserna. Författarna argumenterar för att moralisk utveckling inte endast är en kognitiv process utan också en erfarenhetsmässig. Genom att leva sig in i karaktärer som tar ställning mot orättvisor eller som agerar för de gemensammas bästa får barn modeller för hur etiskt handlande kan se ut i praktiken. De kallar detta för "heroic resisters" som bland annat beskriver karaktärer som vågar gå emot normer och gruppträck när något upplevs som fel. Detta bidrar till att barn själva kan uppleva en känsla av handlingsförmåga.

Samtidigt visar artiklarna att identifikation inte bara handlar om emotionell engagemang, utan också om representationen. Med representationen avses här i vilken utsträckning olika identiteter, kulturer och bakgrunder finns synliggjorda i litteraturen. Compton-Lilly (2011, s. 246-249) förklarar att brist på representationen i skolans litteratur kan skapa motstånd snarare än engagemang. Elever, såsom Alicia i författarens studie, utvecklar intresse för skönlitteratur när den speglar hennes kultur, språk och erfarenheter. När skolans böcker däremot domineras

av "vita protagonister" minskar möjligheten till identifikation. Detta har betydande didaktiska implikationer för SO-undervisningen: etiskt resonemang förutsätter inte bara att eleverna kan leva sig in i andra, utan också att de själva känner sig representerade och sedda i det material som används.

Tschida, Rayn & Ticknor (2014, s. 29) utvecklar samma budskap men angående begreppet "speglar och fönster". De menar att litteratur fungerar som speglar när elever känner igen sig själva, och som fönster när de möter liv som skiljer sig från deras egna. Både funktionerna är centrala för etiskt lärande, speglar skapar trygghet och självkänedom medan fönster möjliggör förståelse för mångfald och olikheter. Detta samspel mellan igenkänning och utmaning stärker elevernas förmåga att resonera kring rättvisa, inkludering och lika värde.

I Rogers et al. (2016, s. 36) artikel beskriver författaren om att läsning av berättelser om utsatthet, maktasymmetri eller orättvisor ges elever möjlighet att reflektera över hur människor påverkas av sina livsvillkor. Rogers et al. (2016, s. 36-37) visar att högläsning av bilderböcker om fattigdom och socialt klass väcker resonemang om ansvar, jämlikhet och empati. Elevernas identifikation med karaktärerna, oavsett deras bakgrund, blir en drivkraft i deras reflektioner.

Samtliga benämnda studier visar resultat om att empati och identifikation utgör centrala mekanismer genom vilka barnlitteraturen bidrar till etiskt resonemang i SO-undervisning. Genom att möta olika livsvillkor, perspektiv och känslor ger eleverna möjlighet att se världen genom andras ögon vilket vidare skapar förutsättningar för djupare och mer nyanserade etiska samtal.

4.4. Empati, identifikation och multiperspektiv

4.5. Multimodalitet, inkludering och uttrycksformer

Användningen av multimodala uttrycksformer bidrar till att fördjupa elevers etiska resonemang genom att erbjuda flera sätt att skapa mening. För elever i de tidiga skolåren kan dessa uttryck fungera som ett stöd i förståelse av etiska frågor, där litteraturens innehåll blir mer tillgängligt trots begränsande läs- och skrivkunskaper. Rogers et al. (2016, s. 39-40) visar att bilder i bilderböcker ofta bär på indirekt budskap om makt, privilegier och utsatthet. Genom att arbeta aktivt med att tolka visuella uttryck kan elever upptäcka sociala mönster som inte uttrycks direkt i texten. Detta gör bilderböcker till ett kraftfullt verktyg i

SO-undervisningen, eftersom eleverna kan använda visuella och språkliga ledtrådar när de formulerar sina resonemang. Vidare förklarar Rogers et al., (2016, 39-40) hur multimodala klassrumsaktiviteter såsom dramatisering, rollspel, eller dialogiska uppgifter kan förstärka elevernas förmåga att leva sig in i olika perspektiv. När barn får gestalta karaktärernas känslor eller diskutera dilemman i par och grupper blir det lättare för dem att förstå konfliktens kärna. Samtidigt ges elever olika sätt att uttrycka sina tankar på vilket ökar inkluderingen i klassrummet.

Betydelsen av varierande uttrycksformer syns även i Compton-Lillys (2011, s. 228, 249) studie, där elevers läsintresse ökade när undervisningen inkluderade deras språk, identiteter och kulturella uttryck. Multimodalitet är därför inte bara ett pedagogiskt verktyg utan också en inkluderande strategi som gör att fler elever känner sig representerade.

Studiernas resultat påpekar att multimodalitet är ett stöd och en förutsättning för att göra etiska resonemang tillgängliga för alla elever. Genom att kombinera olika uttryckssätt kan läraren både fördjupa och bredda elevernas förståelse av de etiska dimensionerna i barnlitteratur.

4.6. Multipla perspektiv genom barnlitteratur

Ett centralt tema som framkommer i flera studier är vikten av att elever möter flera perspektiv genom barnlitteratur. Tschida och Buchanan, (2015, s. 40-45) visar att tematiska text uppsättningar, där olika böcker belyser samma ämne ur flera synvinklar, stärker elevens förmåga att resonera kring etiska förmågor. Genom att konfrontera olika ståndpunkter utmanas ensidiga föreställningar och elever tränas i att jämföra, värdera och motivera egna åsikter.

Tschida, Ryan och Ticknor (2014 s. 29) utvecklade resonemanget genom begreppet "Windows and mirrors", där litteraturen fungerar både som spegel för både elevernas erfarenheter och som fönster mot andras livsvillkor. Detta är särskilt viktigt för att bryta så kallade "single stories" förenklade, ensidiga berättelser om människor, grupper eller historiska händelser som kan begränsa förståelsen av samhället. Genom att möta multipla perspektiv får eleverna möjlighet att utveckla empati, etiskt omdöme och en mer nyanserad

bild av komplexa samhällsfrågor. Koc och Buzzelli (2004, s. 95-96) & Bigger och Web (2010, s. 403- 405) hänvisar att dessa perspektiv behöver kontextualiseras genom samtal. Läraren spelar här en avgörande roll i att synliggöra kontraster mellan berättelser, uppmuntra elever att reflektera över olikheter och ställa frågor som öppnar för analys av värderingar. Exempelvis kan elever jämföra karaktärers handlingar, motivera deras beslut och diskutera konsekvenser, vilket ger etiska resonemang både djup och bred.

Compton-Lilly (2011, s. 240-241) påvisar hur den amerikanska skolans litteratur ofta domineras av vita huvudpersoner vilket begränsar elevers möjligheter till identifikation och förståelse för mångfald. Genom att inkludera böcker med protagonister från olika kulturer, kön och socioekonomiska bakgrunder kan elever få fler fönster att se världen genom. Detta bidrar till en mer inkluderande SO-undervisning och stärker förståelsen för etiska frågor kopplade till rättvisa och mänskliga rättigheter.

Sammanfattningsvis visar forskningen att multipla perspektiv och genomtänkta urval av litteratur är centrala komponenter för att utveckla etiska resonemang. Barnlitteraturen fungerar som en plattform där elever kan jämföra erfarenheter, analysera dilemman och förstå konsekvenser ur olika synvinklar vilket stärker empati och moraliskt omdöme.

4.7. Lärarens didaktiska roll och värdegrundsarbete

4.8. Skönlitteraturens funktion i demokrati- och värdegrundsarbete

Krogh och Lamme (1985, s. 48, 51) visar hur diskussioner kring berättelser som *The Little Red Hen* kan bli utgångspunkt för samtal om arbetsinsats, solidaritet och belöning.

Litteraturen skapar en situation där elever kan pröva olika ståndpunkter och resonera om vad som är rättvist, vilket är en central del i värdegrundsarbetet i grundskolan.

Bigger och Webb (2010, s.410- 411) kopplar skönlitteratur till elevernas deltagare kompetens, det vill säga känslan av att kunna agera etiskt och ansvarsfullt genom att läsa om karaktärer som tar ställning mot orättvisor eller samarbetar för det gemensammas bästa får eleverna

modeller för hur demokratiska handlingar kan se ut i praktiken. Detta är relevant för SO-undervisningen, där syftet är att elever ska förstå både rättigheter och skyldigheter i ett samhällsperspektiv. Clare (1996, s. 2, 4) & Koc och Buzzelli (2004, s. 95) visar vidare att lärarens ledning av samtalen är avgörande för att värdegrundsfrågor ska bli meningsfulla. Genom att ställa frågor som utmanar eleverna och öppnar upp för reflektion skapas en dynamik där eleverna återger fakta och diskuterar etiska principer.

Forskningen visar att barnlitteratur i kombination med lärarledd dialog, tematiska text uppsättningar och reflekterande aktiviteter utgör en betydelsefull resurs för SO-undervisningens värdegrundsmål. Den skapar utrymme för elever att resonera om rätt och fel, pröva olika perspektiv och reflektera över egna handlingar i relation till andra. Detta lägger grunden för både etiska och demokratiska kompetenser.

4.9. Lärarens didaktiska roll och betydelse av dialogen

Läraren har en avgörande roll i att skapa förutsättningar för etiska resonemang. Forskning av bland annat Koc och Buzzelli (2004, s.95) visar att barnlitteratur i sig inte automatiskt leder till fördjupad förståelse utan att det är lärarens frågor, samtalsstrukturer och didaktiska val som gör att berättelserna blir meningsskapande. Koc och Buzzelli (2004, s. 95) beskriver att läraren behöver ställa öppna och prövande frågor som uppmuntrar elever att motivera sina tankar. När läraren stannar upp i berättelsen vid kritiska punkter skapas vad de kallar "moral hot spots" vilket innebär ett ögonblick där eleverna får möjlighet att analysera karaktärernas motiv och konsekvenser av deras handlingar. Detta kräver en lyhörd pedagog som vågar utmana elevernas tankar och samtidigt stötta eleverna språkligt.

Rogers et al. (2016, s. 39-40) visar hur betydelsefullt det är att läraren ger eleverna verktyg för att tolka och tala om komplexa samhällsfrågor. I denna studie om bilderböcker med teman som fattigdom och utsatthet använder läraren textsamtal som strukturerade elevernas resonemang. Genom att återkomma till texten, bilderna och karaktärernas situationer kunde barnen utveckla allt mer nyanserade förklaringar till varför orättvisor uppstår och varför människor påverkas av dem.

Bigger och Webb (2010, s. 410) kontextualiserar lärarens roll genom att betona att moralisk utveckling sker i relation. Detta innebär att elever behöver föra samtal med både vuxna och barn där olika perspektiv får mötas. Läraren fungerar inte enbart som en samtalsledare utan också som modell för respektfull dialog. Genom att visa hur man lyssnar, omformulerar och bygger vidare på andras idéer kan läraren skapa en klassrumskultur som stödjer värdegrundsarbetet.

Det framgår tydligt i studierna att lärarens didaktiska roll och samtal är centrala för att elever ska utveckla sin förmåga att resonera kring etik. Läraren ska alltså bidra till att skapa en miljö där etiska frågor inte har färdiga lösningar utan ses som öppna, prövande och värda att utforska tillsammans.

5. Diskussion & slutsats

Målet med denna studie är att betona hur undervisningens utformning och variationer kan påverka elevers etiska resonemang och vilka faktorer som gynnar samt hindrar lärandet. Genom att analysera tidigare forskning syftar studien till att ge vägledning för didaktiska beslut och bidra till mer medvetna samt reflekterande undervisningsmetoder, som kan stärka elevernas förmåga att resonera kring etiska frågor och utveckla ett kritiskt och medvetet förhållningssätt.

5.1. Sammanfattande analys

Sammanställningen av de nio studierna visar tydligt att barnlitteratur kan fungera som ett kraftfullt verktyg för att utveckla elevers etiska resonemang i SO-undervisning i grundskolan. Flera centrala teman återkommer över forskningen, vilka tillsammans belyser hur skönlitteratur kan användas för att främja både moralisk utveckling och demokratiska värden. Dessa teman som etisk resonemang, empati och identifikation, lärarens didaktiska roll, multimodalitet och inkludering, multipla perspektiv samt litteraturens funktion i värdegrundsarbete utgör en helhetsbild om skönlitteraturens pedagogiska potential.

Flera resultat visar att barnlitteratur erbjuder en trygg ram där elever kan utforska moraliska dilemman. Genom fiktiva situationer kan barn resonera kring rätt och fel, analysera konsekvenser och pröva olika ståndpunkter utan att själva behöva utsättas för risker. Berättelsernas dilemma blir en plattform för reflektion och diskussion där elevernas egna erfarenheter kan kopplas till texten. Detta syns tydligt i studier som Koc och Buzzelli (2004), Clare (1996) och Krogh & Lamme (1985).

Utveckling av empati och identifikation är centralt för etiskt lärande. När elever kan leva sig in i karaktärernas känslor och motiv utvecklar de förmågan att förstå andras perspektiv vilket stärker deras Theory of Mind. Forskning visar också att representationen är avgörande alltså behöver elever känna igen sig själva i litteraturen för att engagera sig fullt ut, samtidigt som mötet med andras erfarenheter utökar förståelsen för olikheter och sociala villkor (Compton-Lilly 2011; Tschida et al., 2014). Denna kombination av speglar och fönster skapar förutsättningar för reflektion kring rättvisa, inkludering och mänskliga rättigheter. Vidare framträder vikten av lärarens betydelse. Resultaten visar att det är i dialogen med läraren och med kamrater som elever utvecklar djupare resonemang. Öppna frågor och instruktioner som uppmuntrar jämförelse av perspektiv och återkoppling till texten stärker både etiskt förståelse och kritiskt tänkande (Koc & Buzzelli, 2004; Clare, 1996; Bigger & Webb, 2010). Lärare fungerar som både vägledare och modell för respektfull dialog vilket är avgörande för värdegrundsarbete i grundskolan.

Multimodalitet och inkluderande uttrycksformer visar sig vara en nyckelfaktor för barnlitteratur där barn med varierande språkliga förmågor och bakgrunder får möjlighet att delta i samtal om etik genom teckning, drama, muntlig diskussion och visuella analyser. Detta stärker förståelsen av komplexa frågor och bidrar även till inkludering och delaktighet i klassrummet (Rogers et al., 2016; Compton-Lilly, 2011).

Flera studier understryker vikten av multipla perspektiv för att utmana ensidiga berättelser och utöka elevernas moraliska resonemang. Text Uppsättningar och urval av litteratur med olika kulturella, sociala och historiska perspektiv ger eleverna möjlighet att analysera makt, rättvisa och olika handlingars konsekvenser. Detta bidrar både till empati och kritiskt

tänkande samt motverkar förenklade "singel stories" (Tschida & Buchanan, 2015; Tschida et al., 2014).

Barnlitteratur skapar en trygg och tillgänglig ram för etiska resonemang i de tidiga skolåren. Fiktiva berättelser möjliggör distans till komplexa och ibland känsliga frågor om rättvisa, ansvar och konsekvenser, vilket gör det lättare för yngre elever att delta i samtal om etik (Koc & Buzzelli, 2004; Clare, 1996; Krogh & Lamme, 1985). Detta är särskilt relevant i SO-undervisningen, eftersom elevernas abstrakta tänkande fortfarande är under utveckling. Genom berättelser får eleverna något konkret att utgå ifrån, samtidigt som de ges möjlighet att pröva tankar och ståndpunkter utan att behöva relatera direkt till egna erfarenheter. Därför kan man påstå att barnlitteratur kan fungera som en bro mellan elevens vardagsförståelse och de samhälleliga och etiska frågor som SO-ämnet syftar till att behandla.

Dessutom framträder empati och identifikation som avgörande mekanismer i utvecklingen av etiska resonemang. Flera studier visar att när elever lever sig in i karaktärens känslor, motiv och livsvillkor stärks deras förmåga till perspektivtagande, vilket är en grundförutsättning för etiskt tänkande (Cain, 2015; Bigger & Webb, 2010). Detta ligger i linje med Lgr 22 där skolans uppdrag att utveckla elevers empati, respekt och förståelse för andra tydligt betonas. För SO-undervisningen innebär detta att skönlitteratur inte enbart används för att illustrera samhällsfrågor, utan också för att fördjupa elevernas förståelse för hur dessa frågor påverkar människor på individ- och gruppnivå. Samtidigt visar forskningen att identifikation förutsätter representationen. När elever känner igen sig själva i skönlitteraturen ökar engagemanget och möjligheten till meningsskapande (Compton-Lilly, 2011). Detta ställer krav på läraren att göra medvetna och inkluderade litteraturval (Tschida, Ryan & Ticknor, 2014).

Forskningen visar att bilder, drama, samtal och andra uttrycksformer stärker elevers möjligheter att förstå och bearbeta etiska frågor, särskilt för elever med begränsade språkliga resurser (Rogers et al., 2016). För de yngre klasserna är detta av stor didaktisk betydelse, då elever befinner sig på olika nivåer i sin läs- och skrivutveckling. Multimodalitet bidrar inte enbart till fördjupande resonemang utan också till ökad inkludering och delaktighet i klassrummet. För grundskolläraren innebär detta att arbetet med barnlitteratur i SO bör

planeras så att elever ges flera sätt att uttrycka sina tankar och möta innehållet, vilket stärker både förståelse och självförtroende.

Genom att arbeta med tematiska text uppsättningar och litteratur som skildrar genom fenomen ur olika synvinklar får elever möjlighet att jämföra, värdera och reflektera över alternativa handlingssätt (Tschida & Buchanan, 2015). Detta är centralt i SO ämnet där elever ska ges förutsättningar att förstå samhällets komplexitet och mångfald. Forskningen visar att ett sådant arbetssätt motverkar förenklade berättelser och bidrar till förståelse för makt, rättvisa och människors olika livsvillkor (Compton-Lilly, 2011; Bigger & Webb, 2010). Här blir barnlitteratur ett verktyg för att tidigt lägga grunden till kritiskt och reflekterat tänkande, vilket ligger i linje med skolans demokratiuppdrag.

En genomgående slutsats i samtliga studier är att lärarens didaktiska roll är avgörande. Barnlitteratur i sig leder inte automatiskt till etiska resonemang utan det är i dialogen som förståelsen fördjupas (Koc & Buzzelli, 2004; Clare, 1996). Lärarens frågor och val av pedagogisk takt i texter, och förmåga att skapa ett öppet samtalsklimat är centrala faktorer. För grundskolläraren innebär detta ett ansvar att aktivt planera textsamtal som uppmuntrar elever att motivera sina tankar, lyssna på varandra och pröva olika perspektiv. Läraren fungerar här både som samtalsledare och som modell för hur respektfull och reflekterande dialog kan se ut, vilket är en viktig del av skolans värdegrundsarbete enligt Lgr 22.

Sammanfattningsvis visar denna studie att barnlitteratur kan användas i SO-undervisningen i åk f-3 för att utveckla elevers etiska resonemang genom att fungera som utgångspunkt för dialog, empati, perspektivtagande och reflektion. När litteraturen kombineras med medvetna didaktiska val, inkluderande arbetssätt och lärarledd dialog skapas rika möjligheter för elever att utforska frågor om rätt och fel, ansvar och mänskliga relationer. För den blivande grundskolläraren innebär detta att barnlitteratur inte bör ses som ett komplement till SO-undervisningen, utan som en integrerad del av ämnets innehåll och skolans värdegrundsuppdrag. Genom att arbeta systematiskt och forskningsbaserat med barnlitteratur kan lärare bidra till att lägga en stabil grund för elevers etiska och demokratiska kompetenser redan i de tidiga skolåren.

Då denna studie har utgjorts av en systematisk litteraturstudie baserad på befintliga forskning, vore det intressant att komplettera området med empiriska studier i en svensk skolkontext. Ett förslag på vidare forskning är att genomföra en kvalitativ intervjustudie eller deltagande observationer för att undersöka lärares erfarenheter och metoder. Syftet med en sådan studie skulle vara att fördjupa förståelsen för hur skönlitteratur används praktiskt i SO-undervisningen för att främja etisk kunskap, samt vilka utmaningar lärare upplever i detta arbete.

5.2. Metoddiskussion & eventuella brister

I denna studie har en systematisk litteraturstudie använts som metod för att undersöka hur skönlitteratur kan användas i SO-undervisning för att utveckla elevers etiska resonemang i lågstadiet. Metodvalet möjliggjorde en sammanställning och analys av befintlig forskning inom området och gav en förankrad bild av hur barnlitteratur kan fungera som didaktiskt verktyg.

En första begränsning rör urvalet av databaser. Endast två databaser, *ERIC* och *Education Research Complete*, har använts. Även om dessa är centrala inom pedagogisk forskning kan relevant forskning ha publicerats i andra databaser, exempelvis *SwePub*. Detta innebär en risk att vissa studier inte har inkluderats och vidare har sökningarna huvudsakligen genomförts på engelska sökord, vilket kan ha uteslutit relevant svensk forskning. En ytterligare metodologisk begränsning är att flera av de inkluderande studierna är relativt äldre. Äldre forskning, såsom studier från 1980-talet, har bedömts vara betydelsefulla och har därför inkluderats trots sitt publiceringsår. Samtidigt kan detta innebära att vissa resultat inte fullt ut speglar dagens skolkontext där läroplaner, klassrumsammansättning och didaktiska förutsättningar har förändrats över tid.

6. Referenslista

Bigger, S., & Webb, J. (2010). Developing environmental agency and engagement through young people's fiction. *Environmental Education Research*, 16(3-4), 401–414.

<https://doi.org/10.1080/13504621003613145>

Biskin, D., & Hoskisson, K. (1974). Moral development through children's literature.

Elementary School Journal, 75(3), 152–157. <https://doi.org/10.1086/460886>

Braun, V., & Clarke, V. (2006) Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research*

in Psychology, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

Cain, M. A. (2015). Children's book for building character and empathy. *Journal of Invitational Theory and Practice*, 21, 68–94.

Clare, L. (1996). Using moral dilemmas in children's literature as a vehicle for moral education and teaching reading comprehension. *Journal of Moral Education*, 25(3), 325–341.

Friberg, F. (red.) (2022). *Dags för uppsats: vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. (Fjärde upplagan) Lund: Studentlitteratur.

Gunnarssons, J. (2023). *Skönlitteratur kan öka eleverns etiska kompetens*. Göteborgs universitet. <https://www.gu.se/nyheter/skonlitteratur-kan-oka-elevers-etiska-kompetens>
[Göteborgs universitet](https://www.gu.se/nyheter/skonlitteratur-kan-oka-elevers-etiska-kompetens)

Jönsson, K. (2007). *Yngre skolbarn lär sig förstå genom att läsa och tala om skönlitteratur*. <https://forskning.se/2007/05/14/yngre-skolbarn-lar-sig-forsta-genom-att-lasa-och-tala-om-skonlitteratur/> forskning.se

Krogh, S. L., & Lamme, L. L. (1985). But what about sharing? Children's literature and moral development. *National Association for the Education of Young Children*, 40(4), 48–51.

Koc, K., & Buzzelli, C. A. (2004). The moral of the story is... Using children's literature in moral education. *Young Children (YC)*, 59(1), 92–97.

Kohlberg, L. (1981). *Essays on moral development: The philosophy of moral development*. Harper & Row.

Skolverket (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet - Lgr 22*. <https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-lgr22-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet#/curriculum/LGR22?schoolType=GR&tosHeading=Kursplaner> Skolverket+1

Skolverket (2022). Kursplan för samhällskunskap F-3. https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/kursplaner-for-grundskolan/samhallsorientande-amnen#/subjects/GRGRSAM01?schoolType=GR&typeOfSyllabus=COURSE_SYLLABUS¤tListHeading=Kursplaner%20i%20grundskolan×pan=LATEST

Rogers, R., Labadie, M., & Pole, K. (2016). Balancing voice and protection in literacy studies with young children. *Journal of Early Childhood Literacy*, 16(1), 34–59. <https://doi.org/10.1177/1468798414554632>

Tschida, C. M., & Buchanan, L. B. (2015). Tackling controversial topics: Developing thematic text sets for elementary social studies. *Social Studies Research and Practice* 10(3), 40–56. <https://doi.org/10.1108/ssrp-03-2015-b0003>

